

Залюблені в сонце

Друга історія Марійки і Костика

Напевне, так неможна робити, — сказали б їхні батьки, — але вчора Марійка із Костем знову поцілувалися. Після затяжної сварки. Але чому не можна? Хіба вони зробили щось погане? Хіба не цілувалися юні мама і тато кожного з них? А може, й не лише між собою? Хіба юні поцілунки додають зла космічному безмежжю? А може, навпаки: поцілунки закоханих хоч трішки відіграють усю оту безпристрасну порожнечу із зірками та місяцем?

...Ось вони вперше відчували подих: Марійка — Костиків, а Костик — Марійчин. Світило сонце — і було таке враження, що на небі зринула — хоча й не було дощу! — веселка. А може, і не веселка, а ледь помітна усмішка Бога, що таким способом подав їм натяк? Смертна людина не може зробити Творця щасливим, але коли ми любимо — дівчину чи хлопця, зорі або трави, друзів чи країну, — то іноді на небі зринає бездождова веселка. Він посилає із неба знаки. Це не конче мироносний голуб або інша птаха-провісниця. Це може бути навіть ледь помітний контур Його усмішки. Особливо тоді, коли Бог прибирає подобизну людини...

Дивно, але старомихайлівський парк відігравав химерну роль в історії їхньої любові. Іноді слова "химерне" і "важливе" є синонімами... Марійка і Костик уперше зустрілись якраз біля парку — тоді середньоосіннього красеня, одягненого в лицарську багрянцю із найрозмаїтішими відтінками жовтого. Вони довго блукали і їли морозиво. Відтоді проминув рік.

А вчора теж була осінь. Тільки Костик уже ходив до 9-А, а Марійка до 8-Б. І осінь була ранньою, ще майже літньою. Так склалося, що вони не бачилися більше двох місяців, але про це пізніше.

Вчора у Костика так калатало серце, що цією енергією можна було би крутити невеличкі вітряки. Він ішов до парку. В очах темніло і троїлося.

...А якщо Марія прийде під руку з тим, через кого вони посварилися, і вони стануть навпроти? Марія так гляне на Костя, що він не зможе навіть повести бровою — і так зарегоче, що його спиною поповзуть кілька-сантиметрові мурахи. А потім скаже, із таким притиском і твердістю, мовляв, бачиш мого кавалера, тепер переконався? Йди, і щоб я тебе більше біля себе ніколи не помічала! А її миршавий кавалер буде, лепечучи, повторювати: "Так-так, щоб не помічала, щоб не помічала". Лише руки миршавого будуть тремтіти, вистукуючи якісь неприродні такти. Нарешті Кость скаже: "Марійко! Може, тобі пороблено?" Адже є погані знахарі... А вона зарегоче в унісон зі своїм миршавим — і від їхнього подвійного і недоброго сміху в Кості потемніє в очах. І він відчує, як відлітає кудись угору, подалі від цього парку, який він так любив, і від цієї Старомихайлівки, що була йому такою рідною...

Але біля парку не було нікого, крім дорогої фігурки його дівчини. Костеві видалося, що в цей майже передвечірній час у Старомихайлівці вже взагалі немає нікого, крім них і їхнього вірного товариша — парку...

* * *

Уже минуло кілька місяців, відколи вони посварилися. Сталося це напрочуд несподівано. Якби Костеві хтось шепнув переди тим на вухо про їхню сварку, хлопець лише реготнув би.

Отже, після уроку він мав із хлопцями провести швиденьке футбольне тренування. Експромт. Гру-блискавку, яка потрібна для підтримки форми. І взагалі! Яке кому діло до його стосунків із футболом? Адже географію та інші предмети — географію найперше! — Кость намагається вчити якщо не на "12", то принаймні на "10". І він життєствердним підстрибом вибіг на шкільне подвір'я.

Але... що таке? Раптом він бачить, як Марія щебече з якимось десятикласником (його Кость знав лише навч), а той... а той обнімає її за талію і щось шепче на вухо!

...якби зараз, серед погожого квітневого дня, раптом:

- 1) шкільну будівлю атакували громи і блискавки;
- 2) проводили уроки щурі, а слухали їх миші;
- 3) Марс став би Землею, а шкільний кролик — тигром;
- 4) брати Суркіси вислали би директору школи телеграму, мовляв, відпускаяй, чоловіче, Костю в "Динамо", —

Костянтин Онишкевич здивувався би менше, ніж зараз...

Зрештою, цей стан важко назвати здивуванням. Це був реактивний розпач. Межовий біль. Перший відчай юного серця.

...приблизно так міг почуватися князь Ярослав Осмомисл, коли бояри спалили його кохану Настю Нагрівну на вогнищі, щоб не допустити олюднення любов'ю їхнього богопомазаника чи ідола; таке міг би відчувати богослов Абеляр, скалічений і назавжди розлучений із своєю Елоїзою; так могла страждати Мотря, коли зрозуміла, що ніколи не зможе жити зі своїм коханим — гетьманом Мазепою...

— Марійко!

Дівчина оглянулася і зблідла. Вони раніше ніколи не розмовляли про ревності, може, навіть достеменно не знали, що означає це слово, таке отруйно-пристрасне у світі дорослих чоловіків і жінок.

— Костику! Я... я хотіла тобі сказати, що...

Але він уже не слухав, чимдуш біжучи кудись у невідомому керунку. До його вух доносилося, чимраз розпачливіше і болючіше:

— Костику! Костику! Кости... Ко...

Марійка спочатку бігла за Костем, а потім... повільніше... понурише... і врешті стала, мов закам'яніла.

Так само світило сонце і росли дерева. Усе було так само, крім стану двох надто вже небайдужих сердець...

* * *

...Костеві снилося, що він опинився у лісі, причім ріденькому і невиразному. Біля нього Марійка, але він не може її торкнутися. Щойно наблизиться — а вона віддалилися. Марієчко, дорога, невже у тебе ефірні руки, а личко твоє зіткане з галюциногенного туману? Нарешті він бачить під деревом ще одну Марійку. Ох! Та їх тут майже п'ятеро, — бо в однієї визирає з мурашника лише голова! Хлопець кидається по черзі до кожної. Але одна кудись його затягує, — може, у моторошні поліські трясовини, друга злітає кудись убік, третя — тоне в мурашнику. Від четвертої залишається лише одяг, а ще одна клонована марійка вже всілася — он там, високо! — на тремтливій зірці, яку вони найбільше любили... До п'яти марійок неможливо дотягнутися, а де ж Марійка, де?

Замість відповіді хлопець розкрив очі. Була глуха північ, ще треті півні не співали...

...Вона у просторому чорному саркофазі. Там немає Костика. Навіть мами і тата нема. "Тут не може бути поплічників,[1] — хтось зловісно шепче їй на вухо. — Ти ніколи звідси не... світла-сонця не... свого Костика не..."

На цьому слові Марійка скрикує і — наче Мавка, що визволяється із крижаних обіймів Того, Що В Скалі Сидить, — розсуває своїми тендітними руками холодну кришку саркофагу.

На неї веселим і швидким потоком починає литися світло, з якого поволі проступають — наче втопленик-лицар виходить, живий і нетлінний, на берег океану — знайомі найдорожчі обриси...

* * *

Недавно Кость повернувся з Києва. Правда, їздив не сам, а з батьком. Нудьгував за Марійкою, але хіба ж він міг узяти її з собою?! Та й їхали вони всього на два дні. У п'ятницю вночі туди, у неділю вдень — назад. Ночували у татового родича, який був не надто радий відвідинам, постійно скаржачись на відсутність коштів. "Але ж — справедливо думав Кость — є гарне прислів'я: "Якщо мед, то ще й ложкою". Ми привезли йому та його сім'ї майже дві торби гостинців, а наш далекий родич і землячок замість вдячності весь вечір нив і підвивав, що у Києві, мовляв, така дорожнеча, так важко жити простій людині, так складно утримувати сім'ю, люди забагато їдять. Кость зловив себе на тім, що йому не жаль дядька Григорія:

скаржиться, але ні разу не подякував за подільські гостинці, які його родина і він може їсти тиждень;

скаржиться, ставлячи гостей у незручне становище якихось жебраків чи прохачів;

скаржиться, але щадить себе, лінтюха, працюючи надто помірно...

Ось він, ще один секрет бідності звичайної української людини, помімо її справедливих докорів, адресованих можновладцям різних рівнів. "Дорослий, до речі, приблизно стокілограмовий дядько (хоч я його й не важив, прикинув на око) просидів п'ять годин на кухні. Але він майже

не згадував ні живих, ні померлих старо— михайлівських родичів, не згадував ні про свої колишні симпатії, ні однокласників, — не по роках, як дорослий, думав Кость. — Натомість цей так званий столичний житель п'ять годин проквилев у порожнечу (ми йому лише ввічливо кивали) замість того, щоб придумувати якісь способи підробітку, сміятися, згадувати юність, спільну з татовою. Мій батько набагато ліпший від цього невдячного, обкуреного дешевими цигарками плакальника".

Київ по-своєму вразив також. Костик був тут удруге. Але перший раз — кілька років тому — він найбільше затямив химерне відчуття власної мурашиності посеред цих велетенських вулиць і площ, під цим старокняжим небом, що пам'ятало хрещення киян і діяння керманічів та вчених.

І ця романтика столиці залишилася у хлопцевому серці.

Цього разу все було так само. Але водночас інакше. Хлопця неприємно вразило, — наче він раніше про це не знав або не хотів допускати до своєї свідомості, — як часто на вулицях звучить нерідна йому російська. Кажуть, що це навіть не російська, а лише її особливий київський діалект.

...Кость раптом згадав про посвяти пластового прапора. Йому розповідав знайомий ровесник-галичанин про патріотичні літургії, винесення прапора та інших символів куреня, зокрема булави і щита, зродились ми великої години. Урочиста передача цих священних клейнодів почесними гостями... Хлопці у білих рукавичках тримають прапора... Як і в усіх військових формуваннях, його втрата означає розпуск військової одиниці, не треба нам ні слави, ні заплати. Краще втратити голову, ніж прапор! Принаймні так вважали військовики — лицарі, світлі українські самураї, заплавою нам розкіш боротьби. Ця літургія, за словами галицького хлопця, викликає урочисте зворушення, хочеться щось робити для Вітчизни, згадувати й оплакувати смерть українських майже ровесників під Крутами, а вони теж були молодими, — Боже, якими юними і нецілованими вони відійшли! — як ви помирали, вам

дзвони не грали, ніхто не заплакав над вами, хочеться жити і працювати для Своєї, єдиної у світі, України...

* * *

Після того вчитися ставало дедалі важче, а то й неможливо. Про що би Кость не думав, перед очима стояла картина залицянь десятикласника. Вчора Марійка розшукала його:

— Костику!

Він запитально підвів голову, не зронивши ні слова.

— Чого ти ображаєшся на мене?

Та ж мовчанка замість відповіді.

— Хіба ти не розумієш, що між мною і ним нічого не було?

Костик мовчав далі. О, він міг би спитати, чому ж тоді вона дозволяла обнімати себе за талію, чому так заливчасто і щасливо сміялася, невже її вдавалося майже рік жити подвійним життям: сьогодні — Костик, завтра — той, у четвер — той, у п'ятницю — Кость.

Але щось зціплювало йому уста, важче і сильніше від нього.

— Чому ти постійно мовчиш, Костю?! — нарешті Марійка зірвалася майже на крик. — Це ж був Вадим, мій двоюрідний брат!

Кость хотів розтулити рота — але що казати у такому випадку: вибач, я погарячкував? Надивився серіалів із милом? Не надто впевнений у собі, тому і приревнував? Не знаю, що на мене найшло? — але Марійка, витираючи сльози, вже побігла.

Він залишився на шкільному подвір'ї сам-самісінький, якщо не враховувати галасливої дитячої зграї чи третьокласників, чи другокласників, які грали у принца і принцесу. Краєчком ока хлопець зауважив, що "принц"-другоклашка стоїть всередині кола, спітнілий та розгублений, і ніяк не може вибрати свою "принцесу".

* * *

Почалися літні канікули — якнайкращий час для Костя, але не зараз. Не цього року. Цього року все було не так. Кость сердився, — мовляв, що це значить, коли звичайна дівчина може розладнати його плани і спосіб життя? Звідки ця несподівана ганчір'яність? Подумаєш, посварилися. Багато хто з ким свариться — і хіба життя на цьому зупиняється? На земній кулі мільярди людей. Мільярди сварок і примирень. Багато щастя і немало горя, адже космічні терези мусять утримувати хистку загальну рівновагу.

Треба серйозніше займатися футболом. Навіть мама поволі з цим змирилася. Бо після його травми й чути не хотіла про, як вона казала, футболomanію. Непогано йдуть справи і з джиу-джитсу. І взагалі, ви не подумайте, що Костик тільки те й робить, що страждає через відсутність Марійчиної спідниці! Іноді на нього взагалі находив такий настрій, що здавалося:

...ніколи й ніде не було ніякої Марійки. Була лише марійка. Але Марійок — одиниці, а марійок — безліч. Він помилився. Він має право так говорити, бо він Кость, а не костик. Треба спрямовувати свої сили на спорт і навчання, бо різні сопливі Ромео нічого не здатні добитися, крім щасливих хвилин, коли вони тримаються за спідницю своєї Джульєтти, а відтак тьоті Джулії...

Бо у Костика була ще одна пристрасть, поза Марійкою і спортом. Його цікавила психологія і все, пов'язане з людськими стосунками. За минулий рік тим паче його тягнуло читати все-все про емоції й почуття

людей. Він читав заповми те, що міг знайти у старомихайлівській бібліотеці. Позаяк інтернету вдома не було, то, крім книг, доводилося користуватись єдиним у їхньому містечку інтернет-клубом.

...Хвала і слава тобі, інтернете, нете чи нетику! Щоб ти знав, що тебе особливо люблять там, де ти не надто доступний. Тобі байдужі почуття людської любові, бо могутність твою є позалюдською і стоїть за межами добра і зла, твоя інтернетівська совість і честь покинула рамки звичайної етики, твоя інтернетівська краса і сила поза конкуренцією із красою чи силою будь-якої людини. Але все одно ти, мабуть, знаєш, настільки щиро і палко до тебе прив'язані чимало людей. Багатьом із них ти є заміником матері чи коханої. Для інших — ти єдине джерело інформації, якому вони ще вірять, на відміну від брехливих газет, яких не хочуть читати, чи поверхового ТБ, яке дивляться вряди-годи. Ми, інтернетолюби, часто згадуємо про тебе навіть тоді, коли тебе немає поруч. Ми тужимо за тобою, за твоїм прохолодним світлом і твоїм розумом. Як нам іноді не вистачає тебе довгими самотніми вечорами чи сірими рутинними днями, наповненими малоцікавими обов'язками... Будь завжди з нами, розвивай і змінюй нас, рідний і могутній інтернете, нете чи нетику...

Проте нет-клубом багато не покориствуєшся. То він не працює, хоч мав би бути відчиненим цілодобово, то у Костя нема грошей, то ще якась придибенція. Але все ж Костеві вдавалося скачати з нету такі праці з психо— ще й — логії, які він нізащо не міг би знайти окремою книгою. Якщо чесно, він розумів далеко не всі оті мудрацькі словечка на кшталт "рапорт" (виявляється, що це близькі, довірливі стосунки між людьми) чи "прострація" (потім допетрав, що це позірна байдужість, під якою ховається надто сильне переживання). Але щось таке сильне й могутніше від хлопцевих лінощів тягнуло його до перечитування. Навіть якщо багато й не розумів, та вловлював загальний настрій книги. Уже потім він навчиться розрізняти нездарних, байдужих чи талановитих авторів — але це ще трапиться нескоро...

Тоді, коли був поринений у світ книг чи спорту, про Неспокійку, тобто Марійку, думалося менше. Хоча, за великим рахунком, її образ ніколи не зникав із Костевої уяви.

* * *

Коли вони посварилися, Костик не знаходив собі місця: як тепер бути?

...здається, якби зараз випадково зустрів її, то кинувся би... або відсахнувся... втік би від неї... біг би за нею...

Як прокидатися зранку і не думати про..?

Навколо таке саме небо і трави. Але що йому до них без Неї?

...вони вже, напевне, ніколи не зустрінуться, бо той, хто є Диригентом чи Регентом людських кохань, вирішив викинути Марійку і Костика зі своєї примхливої партитури... Чим ми провинилися перед тобою, Верховний Магістре жертвопринесень на вівтар любові? Як наситити твого кровожерного рота, що найбільше полюбляє страждання закоханих?..

...чи поїду я збирачем кукурудзи в антарктиду, чи християнським місіонером в афганістан, чи глдіатором— смертником до якої-небудь адис-абеби — їй же, напевне, буде по барабану навіть те, чи я живий, чи...

Чого мені так не пощастило?

...знайду собі іншу, а якщо вона йтиме вулицею, самотня і заплакана, навіть не кивну їй; удаватиму, що не знаю її, не бачив, не чув...

Чому мене не тягне до інших дівчат?

...розпочну своє життя з іншої сторінки, де уже не буде Марійки, ха-ха-ха...

Але чому мені так боляче?

...піду до знахарки, але так, щоб не знали батьки, вони й без того, здається, вже про все здогадуються — і попрошу її, щоб дала мені щось для забуття і веселощів...

А якщо тоді мене покличе Марійка? Буде плакати і прохати пробачення?

...а я реготатиму їй у вічі, вона зблідне і питатиме, чи мене звати Костем, — а я скажу їй, що колись був Костик, а зараз Костянтин; нехай і вона нап'ється ворожбитської беладони — і стане не Марійкою, а Марією...

А коли мене відпустять чари, бо Марійка буде молитися за мене?

...тоді я... тоді... я... шукатиму її і знайду, хоч би вона була за Полярним колом... адже ті зірочки, що ми мали з нею рахувати о десятій вечора, однакові, що в африці, що в америці...

Може, нас порятують ті зорі? Може, нас порятують? Може?

* * *

Коли вони посварилися, Марійка не знаходила собі місця: як відтепер жити?

...я кажу собі кожного ранку, як шаманське закляття або медитацію, мовляв, ти не любиш його, бо він тебе образив, не любиш ти його, його не любиш ти, — і здавалося, що допомагає, але...

Мені вже ніхто-ніхто не даруватиме квітів?

...але недавно я випадково побачила Костика (він не помітив мене), і серце закалатало так сильно, немовби ми ніколи не сварилися (він не помітив мене, але чомусь озирнувся). Та я не захотіла його гукати, хоча потім жаліла (він не помітив мене, але чомусь озирнувся — і якимось так жалібно, як підбитий лелека, змахнув у повітрі лівою рукою)...

Напевне, ми вже ніколи не погуляємо разом у нашому парку?

...сьогодні читала про Мазепу і Мотрю, Ромео та Джульєтту, Антонія і Клеопатру, Абеяра та Елоїзу — великий список закоханих знаменитостей за довгі роки людської історії... — і плакала, як трирічна дівчинка...

А якщо Костик мене покличе, прохаючи пробачення?...нехай би він зробив так, Боже, нехай би йому прийшло це до голови... я давно вже просила би в нього пробачення, якби образила його... бо якщо ми любимо одне одного, читала я у якійсь книжці для дорослих, то кохання не знає, що таке приниження перед тим, кого любиш...

А може, він просто не любить мене?

...стану відомою спортсменкою, здобуду для України олімпійське золото у змаганнях зі стрибків у висоту, — потім заграють гімн, я плакатиму і буду думати: "Де ж ти, Костику? Чи бачиш мене зараз? Правда, як я високо залетіла, аж лячно?..

Але навіщо мені, любий, ті медалі, коли тебе немає поруч? Нащо холодна слава без любові? Блиск золота — без тепла твоїх рук, коханий? Де ти, Кос-ти-ку? Де ти? Де?..

А якщо мій — чи не-мій? — Костик вже має іншу?...якщо йому добре, то... але всі книжкові теореми летять до біса, коли це насправді так... взяла би і плюнула їй в лице... звідки в мене такі думки, що це зі мною... він не може мати іншої, заспокійся, Марійко, він — це ти, ти — це він, ви двоє — однорідні й рівноправні шматки великого речення... але це речення тимчасово і помилково, забрело у гості до всіляких словосполучень чи дієприкметникових зворотів...

Отже, все буде добре? Правда?

...якщо ти і Кость — ви ж не Ромео і Джульєтта з їхньою ворожнечею між родами! — будете поволі осягати нехитру, але дуже нелегку правду, що навіть на Сонці бувають плями. Просив Ісус в Гетсиманському саду: "Боже, хай обмине Мене чаша ця", — і це хіба якось принизило Його? Навпаки: прибрало нашарування ідолопоклоніння, хвилева слабкість зробила сильнішим, бо Він, виявляється, не камінь, а Боголюдина...

Отже, якщо ти — це Кость, а Кость — це ти, то ваша сварка є лише прикрим епізодом на великому шляху до великої мрії, який вам суджено пройти разом...

Але як це пояснити Костикові?

* * *

Також цього разу під час київських відвідин Костеві не вдалося уникнути неприємної пригоди. Цікаво, як би вчинила у цій ситуації Марійка? Але про все по порядку.

Була субота. Люди снували дообіднім містом, кожен у пошуку власного щастя (вигоди? любові? відпочинку?). Батько пішов залагоджувати доручену йому директором старомихайлівської фірми: "Таксі і К°" справу, що була власне найважливішою причиною їхнього приїзду до столиці. Гроші на готель батькові виділили теж, але він хотів зекономити, ночуючи у недолугого, з точки зору Костика, родича.

Навколо переважно лунав "южный" діалект російської. Українська проривалася іноді, наче репліки бідного родича на бенкеті для заможних. Хоча на українську ніхто не реагував агресивно чи особливо.

Кость зайшов до центрального універмагу. Все одно до зустрічі з батьком в обумовленому місці залишалося дві години. Він вештався поверхами, думаючи про те, що гроші наразі не дуже любляють його кишеню. Але основне — відсутність лінощів і чітка мета. Ось відділ із картузами. Мамо! Який класний вибір! Це тобі, Костю, не старомихайлівські магазини... Там ти почувашся кумом королю, а тут? Отож... Дуже класний цей темно-синій... і цей чорний... і той темно-сірий з оригінальним дашком... Як жаль, що поруч немає Марійки!

Він хоче щось перепитати — чи продавця, чи консультанта. Але чомусь комплексує. Костик то червоніє, то блідне, раптом наділяючи працівників центрального столичного універмагу якимись невластивими для них рисами. Вони здаються йому, хлопцеві з невеличкого райцентру, людьми якоїсь іншої, ліпшої раси, що мають інше життя і надприродні можливості.

...Це не молоді жінки, а казкові феї з прекрасними ликами, на яких відбиваються промені таємничого позагалактичного світла. Їхні очі — це очі єгипетського сфінкса, їхні руки пам'ятають особливості шкіри фараона Хаммурапі чи Рамзеса, а їхні ноги — це ноги тих жінок, що знаються на тонкощах скіфських степових забав...

Але, попри все нахлинуте обожнення — звідки? чому? — перепитувати доводиться:

— Вибачте... скажіть, будь ласка...

— ???

— Скажіть, будь ласка, чи... чи...

— Да, парень, я тебе слухаю, — неначе прохромил Костя ця згірдлива репліка поміж бесідою однієї з "єгипетських жриць".

— А... а... скільки коштує цей картуз?

— Какой картуз? Ти цен не видишь, што лі?

Спантеличений Кость, несподівано навіть для себе, перейшов на російську:

— Ну, ета, сіняя шляпка... Сколько она стоїт?

— Какая ещю шляпка, паря? Ти обкурілся малость, што лі? — знущалася з хлопця продавщиця (чи то пак консультант) своєю російською чи то з тарашанським, чи то зі жмеринським акцентом.

Сором залив хлопцеві лице. Найперше сором за себе. Він кулею вилетів із відділу картузів. Чому він у столиці рідної держави пробував калічити свою рідну мову? Що з ним сталося? Звідки на нього нахлинуло таке вульгарне пристосуванство?

Відповідей не було. До зустрічі з батьком ще залишалось трохи часу. Кость був червоний, мов колишній радянський кумачевий стяг. Усе! Більше ніколи! Що? Так не роби!

Клянешся? Так. Навіть якщо з тебе сміятимуться? Навіть тоді.

Навіть якщо тобі буде вигідно розмовляти чужою мовою? Навіть тоді.

Навіть якщо твоя непоступливість може тобі дорого коштувати?
Навіть тоді. Амінь.

Батькові він, ясна річ, не розповів нічого.

* * *

Звісно, що ніхто не може бути аж настільки точним бухгалтером думок закоханих, — але Марійка, здається, думала про Костика частіше, ніж він про неї. Як співається в коломийці, "ізгадай мене, миленький, два рази на днину, а я тебе ізгадаю сім раз на годину". У її думках не було агресії, як у Костикових, лише жаль і нерозуміння. Ясна річ, Марійка іноді забувала про те, що вони зараз не спілкуються, — але ненадовго. У її фантазіях ніколи не виринав образ іншого хлопця — так, наче Костик заступив їй світ-сонце. Принаймні всі хлопці, про котрих вона згадувала через ті чи інші обставини, накладалися на образ Костя, мовби на віртуальний символ Великого Батька.

Але якби вона думала лише про Костя, то... не змогла би вчитися, займатися спортом чи допомагати матері. Підсвідомо Марійці був відразливий фанатизм та одержимість (хоча вона могла й не знати таких слів). Адже фанатизм — це переважно холод, а осмислена любов — це тепло.

Одного дня дівчина відчула — як це пояснити? — що вона вже не дитина. Начебто все навколо було таким же. Але щось невловне змінилося. Незворотно.

Бо, наприклад, Костик уперше відчув, що він уже не дитина, після того, як узяв Марійку за руку. Так само світило сонце і так само

розважалися розбишакуваті старомихайлівські хмари, то сіючи на людей трохи дощучу, то прояснюючись високим і синім. Але його збентеження, впереміш із гордістю, здійснило диво майже вловимого переходу. Торкався Марійчиної руки — був ще малим, відпустив руку своєї дівчини — і вже юнак, хай ще і в першій юнацькій стадії! І хто скаже після цього, що не буває чудес?

У Марійки ці відчуття розвивалися не так, як у Костика. Напевне, тому, що дівчинка і хлопчик, дівчина і хлопець, а відтак чоловік та жінка мають поміж собою скільки спільного, стільки ж і відмінного. Коли вона подавала Костеві свою руку, то відчувала тепло і ніжність, а не перетворення, наче виверження вулкану. Зате поволі, але незворотно, наростало внутрішнє тепло, що розсмоктувало дитяче світобачення. Особливо це посилилося після сварки. Тепло наростало, наростало, — а дитина всередині Марійки все більше робилася юнкою.

Удруге Костик це відчув, коли вийшов із травматологічного відділення. Не власне там, а після того, коли полишив лікарняні стіни. Згадалися і анекдоти, котрі він чув від хворих, але дорослих чоловіків, і атмосфера, коли ти сам. Адже у батьківському домі, як не крути, ніколи не залишаєшся сам. Бо біля тебе завжди є інший Сам — твій батько. Ти, звісно, любиш його, але почуття відокремленості можеш пережити лише самотійно.

* * *

Також тоді, у лікарні, Костик вперше затягнувся цигаркою.

Один чоловік — років йому було, може, тридцять п'ять чи сорок (словом, уже старий) — кілька разів курих у лікарняному ліжку. Йому заборонили вставати, бо його ноги, понівечені аварією, були сковані апаратом Єлізарова, який поволі вирівнює тіло. А чоловік постійно хотів курити. Казав, що нема чого робити. Іноді стогнав. Частіше розповідав анекдоти, переважно для дорослих, про стосунки чоловіків і жінок. Однієї

ночі Костик довго не міг заснути. Щось ломило і крутило в нозі. Чоловік із апаратом називався Дмитром.

— Не спиш, хлопче?

— Не сплю...

— А чо'? — пролунало чи то наївне, чи то надмір каверзне Дмитрове питання.

— Бо в мене болить нога.

— Нога? Болить? Невже? — таки скидалося на те, що довгі страждання на лікарняному ліжку зробили Дмитра жовчним і злим.

Кость мовчав.

— Чого мовчиш? — врешті обізвався Дмитро дещо м'якішим голосом.

— А що мені казати? Однак не зрозумієте...

— Я не розумію? Хлопче, ти обкурився травки чи об'ївся блекоти? А хто ж тоді зрозуміє?

— А чого ви мене підколюєте?

— Щоб ти не падав духом?!

— З вами не впадеш тут... — пробурчав Кость.

На кілька хвилин запала мовчанка. Нарешті Дмитро озвався знову. Його голос був значно жвавішим:

— Чуєш, Костику, чуєш?

— А що, дядю Дмитре?

— А ти закури собі, закури!

— Що закурити?

— Ти справді блекоти об'ївся? Сигаретку! Сигаретку закури! — голос Дмитра знову став жорстким і якимось пискливим.

— Але ж я не курю... — біль насправді докучав Костеві більше, ніж це могло здаватися на перший погляд.

— А ти спробуй, спробуй!

— У мене й сигарет немає...

— Нічого, нічого! Я тебе пригощу! — голос Дмитра знову лагіднішав, набираючи то вкрадливих, то грайливих відтінків.

— Я щось не дуже хочу...

— Ти спробуй, спробуй, Костю... одразу полегшає...

— Ви звідки знаєте?

— Знаю. Бери.

Весь трусячись від гострого відчуття страху, впереміш із цікавістю та огидою, Кость підійшов до Дмитрового ліжка. У палаті було майже видно, незважаючи на ніч. Адже за лікарняним вікном якимось пустотливо, але

водночас і холодно, виблискував пустун-місяць. Може, він теж із цікавістю спостерігав за Костевою витівкою?

Спочатку хотів припалити цигарку іншим боком — від фільтру. (Неспокійко, де ти зараз?) Але дядько Дмитро був уважним, як ніколи:

— Другим боком, хлопче! Другим боком!

Здавалося, ніколи Кость не пробував нічого гидкішого. Після кількох затяжок, підохочуваний увагою Дмитра. Кость нарешті загасив цей згусток смороду, вижбурнувши його крізь лікарняне вікно.

— Ну, як? — голос Дмитра був майже урочистим, неначе він разом із Костем щойно брав участь у якомусь надто важливому ритуалі.

— Погано, дядьку Дмитре! Погано!

— Як погано?

— А так... було зле, а стало ще гірше, — заледве видушив із себе хлопець.

— Ну, ти і даєш, — промимрив Дмитро, невідомо, чи то вдоволенням, чи то розчарованим голосом. — Я ж хотів, як краще...

Місяць за лікарняним вікном холодно підморгував, наче дражнився і з дорослого дядька Дмитра, і з хлопця, який також умент подорослішав...

* * *

Марійка розуміла і не розуміла Костика.

...із пам'яті випливають якісь кінематографічні руки, що хапаються за пістолет, побачивши свою (чи це лише так здавалося?) кохану в обіймах іншого, якісь історії з життя дядь і тьоть із реального, дорослого світу, істерики і виплюскування склянки з рідиною різного вмісту на чиєсь перелякане обличчя, благальні жіночі очі і навіть колінкування нажаханої красуні перед якимось чоловіком у чорному пальто і чорному береті, з вузькою чор— ною бородою...

Але який це все має стосунок до її життя? Вона ж любить Костика, а він любить її. Тоді, коли вони посварилися, якраз хотіла його знайти... Уже й так півшколи називали їх Ромео і Джульєттою, вкладаючи у ці слова хто заздрість, хто захоплення, а хто зневагу. Вже навіть не пам'ятає: чи сон хотіла розповісти, чи подарувати іграшкове левенятко.

А тут якраз вигулькнув Вадим, її двоюрідний брат. Він ще вчиться, хоча старший від неї на два роки. Такий пересмішник, уже має дівчину, але завжди під час спільних застіль їхніх родичів любить жартувати, що вони, мовляв, колись одружаться, як французькі кузени.

І треба було, щоб він саме тоді обійняв її за талію, хоча ніколи цього не робив, — синхронно з появою Костика!

Марійка вже потім хотіла і сваритися з ним, і зводити його з Костем, але... Це була би ганьба, передовсім для неї. Вона не винна — і не допустить, щоб із неї, потайки і в кулачки, насміхалися деякі її однокласниці на кшталт Зоряни, яка тільки й чекає чогось подібного. Адже у зорян нема свого особистого життя — як ви розумієте, зовсім не через особливу скромність чи чемність, — і цю порожнечу вони намагаються заповнити пліткуванням про особисте життя інших. Якщо Костик і далі не розумітиме цього, то що ж... тоді доведеться... доведеться...

Що доведеться, Марійко? Вона ще не знає, але так довго не витримає.

* * *

Одного разу, коли запали сутінки, Кость, крадучись, ніби кишеньковий злодій, почвалав до будинку, де жила Марійка. Йому було соромно скрадатися, чинити усупір власній волі (а може, якраз навпаки — керуватися своєю найсправжнішою волею?), перейматися тим, щоб Марійка його тут не побачила. Але шалене бажання хоч якось доторкнутися до Неї реальної змело зі шляху всілякі со— роми і вагання.

(Між іншим, це автор вбирає хвиливу Костикову боротьбу із собою у блискітки словесних шат. А хлопець так багато не думав: переважила потреба йти — і він пішов).

Під Марійчиним будинком довелося простояти доволі довго. Хоча вже стемніло, але не падав дощ, тож іноді сновигали люди. Переважно це були заклопотані Марійчині сусіди. Кость подумав, що вони набагато щасливіші від нього, бо можуть кожен день бачити Марійку, а також чути її голос, навіть дихання.

Будинок був п'ятиповерховим, що не так часто траплялося у Старомихайлівці, де переважали одно— чи принаймні двоповерхові споруди. Марійка жила на четвертому. Раптом Костик уявив, як він зараз, чіпляючись за якийсь старий канат чи мотузку, лізе на четвертий поверх і, мов справжній середньовічний лицар і трубадур, що поклоняється культу прекрасної Пані свого серця, озвучує їй любовну оду, гімн або панегірик.

...Панно Маріє! Якби ти знала, яке порожнє моє життя без тебе... Я люблю тебе. І хоч кожна любов неможливо порівняти з нічим і ніким, але я люблю тебе так, як риба любить воду, а людина — повітря. Вибач за ці слова (справжня любов має сторонитися блискіток), але я лише хотів уявити себе тим, хто співає тобі серенади...

...Неспокійко я прийшов сюди бо не міг без тебе я хотів побачити тебе хоч би твої контури у вікні я хотів поговорити з тобою принаймні поглядіти як відкривається чи закривається штора на твоєму вікні навіть коли я не побачу ні тебе ні контуру твоєї руки я знатиму що сьогодні ввечері був побіля тебе мені байдуже як це називається кохання чи залежність хвороба чи здоров'я...

Він простояв дві з половиною години.

Марійка ані не проходила мимо, ані не змайнула за віконною рамою. Лише рівно горіло світло. Світло тієї квартири, де мешкав його неспокій. Кло— новані промені сонця того житла, де мешкала його Неспокійка.

Віднині, про себе, він називатиме Марійку саме цим словом.

* * *

Конфлікт із Миколкою сьогодні виник на рівному місці. Було дивно — тим паче, що Кость нарешті помирився з Марією. У них було все, як і раніше: зустрічі кожен день, принаймні, у шкільних стінах; через день справжні "дорослі" побачення поза гостинними, але інколи такими зайвими шкільними дверима; справжні "дорослі" розмови і поцілунки.

Кость був у гарному, інколи навіть надмірно гарному настрої. Але виявляється, що надмірно гарний настрій є надзвичайно змінною річчю. Після уроку Миколка раптом спитав:

— Косьць, чюєш', а, Косьць, а'чьо ти так фігово граєш пасьледнім часам, а Косьць?

— Шо ти маєш на увазі? І взагалі, Колю, — Костикові очі округлилися від цунамі здивування, — чого ти ламаєш язика?

— Як хачу, так і гаварю — це не твое дело, — і похапцем додав. —
Ваша літературна мова для мене як іностранный. Гаварю, як і з батькамі
дома, без прібамбасов.

— Але, може, ти мене з кимось сплутав, Миколо?

— Ні з кем я тебе не сплутал. Ти фігово граєш — і це вже не впервой!

— А тобі яке діло?

— Саме пряме, Косьць, саме пряме. Ти не абіжайся, канешна, но тобі
саме время паступіцца раді меня.

— Чим, Миколо? — холодно перепитав Кость.

Дещо спантеличений Микола не чекав від свого, переважно завжди
поступливого, друга такої холодної, навіть льодової реакції. Було
важливим навіть не те, що сказав Кость, а як він це сказав. Міміка
видавала його стриману зневагу.

...Наче він був нащадком старовинного аристократичного роду, де
всім предкам іноді доводилося вимушено вступати до бесіди з людьми,
що мають підлі та лакейські душі й часто під маскою відданості ховають
свою вовчу суть. Наче зараз за ним стояв весь його рід, що прославився
своєю вірністю прихильникам їхнього знаменитого родового герба, але
його пращури навчилися знищувально зневажати всіляких вискочок і
моральних швейцарів, які також часто траплялися на славному шляху
його роду. Наче заговорила хлопцевими жєстами та мімікою колективна
родова пам'ять...

Микола одразу перейшов на, виявляється, таку немилу йому
літературну мову:

— Капітанською пов'язкою! Пов'язкою! Капітанською!

Крик ще вчора друга, а сьогодні супротивника й конкурента (Кость машинально згадав, що знає значення цих зовсім не архаїчних слів) змусив хлопця інстинктивно зіщулитися від якоїсь внутрішньої огиди, що невблаганно підступала чи то, як зазвичай кажуть, до горла, чи до лівого вуха:

— Не верещи, Миколо. Я чую.

— Ну і що, як чуєш! Віддай мені капітана! Я граю краще! Ти в трьох останніх іграх не забив жодного гола, поняв!

— А скільки забив ти? — тихо поцікавився Кость, знаючи наперед відповідь.

— Я? Я забив один! Але команда працює лише на тебе! Ще мені один Шева знайшовся!

Кость не міг далі слухати ці виливи "наболілого". Цікавило лише одне: як завтра вчорашній друг, а сьогодні верескливий заздрісник розмовлятиме з ним? Чи він завжди був таким — і лише вміло прикидався? Чи, може, сьогодні така фатальна для їхньої дружби комбінація зірок? А якщо Микола просто перевіряє його? Не може ж він насправді бути таким підлим і невдячним? Невже забув, як Костик завжди захищав його гру перед хлопцями? Як підхвалював, іноді й незаслужено? Як виявив ініціативу, щоб саме Миколу їхня команда вибрала помічником капітана? Микола ще минулого року майже кожен день приходив у лікарню... Що сталося?

— Ти точно знаєш, що тобі найбільше треба не дружби, а капітанської пов'язки?

— Точно! На 100 %!

— Тоді вважай, що віднині ти капітан. Я відмовляюся на твою користь,
— тихо, але дуже виразно вимовив Кость кожне слово і букву. Кожен склад. — Ти задоволений?

Тепер уже Кость очікував від Миколи вибуху радощів. Неконтрольованого і хамовитого торжества примітивної людини, котра не бачить далі свого носа. Принизливих плебейських подяк. Розкланювань і відкланювань.

Але все було навпаки. Раптом із Миколиних очей почали... текти сльози. Кость був би менше здивований, якщо б йому зараз сказали, що їхній директор школи організовує спеціально для нього і Марійки екскурсію до ескімосів із собачими запряжками, саньми і снігом посеред безсніжних останніми роками зим.

— Миколо, що ще я повинен зробити для тебе? — цього разу сарказм був надто болючим, як для Костя, так і для Миколи.

— Ти... я... може, колись потім, — і Микола прожогом кинувся геть.

Кость уже нічого не розумів.

* * *

Нарешті. Сталося. Позитивна енергія перевершила негативну. Сльоза розтопила мезозойський лід. Води стародавнього царства Урарту були висушені розумом нового алхіміка. Свідоме взяло верх над безсвідомим. Марійка і Костик помирилися.

Їхній рідний старомихайлівський парк був поруч.

— Привіт! — першим сказав Костик.

— Привіт! — відповіла Марійка, але ви розумієте, настільки важливим є те, яким тоном і навіть чвертьтонами відповісти. Відповідь Неспокійки звучала так, мовби вона хотіла сказати: "Милий! Давай більше ніколи не повертатися до нашої сварки. Забудьмо. Її ніколи не було. Ніде нема. Вона випарувалася. Є лише ми, оновлені досвідом, як хрестильною купіллю".

— Як ти? — було таке враження, що Костик вкладає у цю нехитру і невитребенькувату словозлуку весь свій стан і весь свій настрій.

— Я? Нормально! А ти як?

Це був той випадок, коли за простим словоплетенням причаїлися безодні й вершини передуманого, нехай і на рівні свого віку.

— І я нормально...

Запала невелика мовчанка. Бути чи не бути? З'ясовувати чи не з'ясовувати? Забути чи пам'ятати? Забути, щоб пам'ятати? Пам'ятати, щоб забути?

— Марійко, може, трохи прогуляємося парком...

— Нашим парком?

— Так, нашим парком...

Під ногами вже шурхотіли перші жовті листочки, зарано вражені відмиранням. Але зелених і радісних було десятикратно більше! Ранньовереснений парк був ще зеленим, а не жовтим. Хоча у хіт-парадах жовтого осіннього листя є своя, трохи печальна, але витончена, краса...

— Знаєш, Марійко...

— ?????????? — здавалося, що все дівоче обличчя складалося із суцільного знаку питання.

— Я... ну як тобі це сказати...

— ???????

— Я дуже... ну, як це? — Костик мужньо підбирав слова, наче ґладіатор відповідну до бойової ситуації зброю і спорядження.

— ???

— Я дуже скучив за тобою!

— !!!!!!!! — Марійчине обличчя із тривожно-запитального вмент перетворилося на радісно-окличне. Урочисте і святкове. Впевнене у своїй майбутній долі.

— Я майже постійно думав про тебе! Я шкодував, що ми тоді так по-дурному посварилися!

— !!!!!

— Я люблю тебе! Люблю тебе! Люблю! Тебе!

— !!! — на дівочому личку остаточно поселився радісний спокій і світла умиротвореність. — Я теж люблю тебе, Костю.

Вони походжали парком — і говорили, говорили, говорили...

...Так раптово проривається у темну, зашторену кімнату денне світло. Спочатку загати із важких килимів та інших чорних непроникностей на вікнах ще стримують цей потік. Потім несміло

проривається перший промінчик... за ним другий... третій... І опадають, важкі й темні "засоби для нейтралізації світла", "способи ув'язнення сонця". Кімнати, будинки і хижі всіх тих, хто любить сонце, приймають його благодатні й благовісні промені...

Костик і Марійка незчулися, як поволі їхній друг Сонце почало заковуватися на відпочинок. Щасливі майже не помічають Сонця, бо воно живе всередині них.

* * *

— Навіть не знаю, з чого почати. Може, краще взагалі мовчати? Може, я якийсь ненормальний?

Костик завжди був моїм другом. І не лише тому, що надійний. Він незвичайний. Деколи мені здавалося, що Кость є космічним пришельцем. Хтось може заперечити, мовляв, це все неправда, ти, Миколо, просто ідеалізуєш його як свого найближчого приятеля. А кожен друг для друга — як космічний пришелець, особливо у ранній юності. Але мені відомі тисячі фактів його шляхетності, його стриманості й справедливості там, де інші пасували і ставали звичайними й примітивними особинами!

...Недавно снилося, що я і Костик граємо матч смерті супроти команди французьких (чому саме їх?) студентів-інженерів. Суддя — Костикова Марійка. Я дуже не хотів, щоб вона судила цей матч, бо... навіть не знаю. Я взагалі не хотів її там бачити! Гра розпочалася. Я був занадто дратівливим. Костик літав полем. Тобто йому вдавалося бігати настільки швидко, що здавалося, наче він літає. Він забив два голи, обійшовши весь недолугий захист французьких студентів. Мені на мить здалося, що я вболіваю за них. Я хотів, щоб Кость не забив — адже суддею є його Марійка. Коли вони забили нам один гол, хоча нас було двоє, а їх — одинадцять, суддя не зарахувала. Я образився і пішов казати Костеві, що переходжу у французьку команду, нехай він залишається сам. Щойно я відкрив рота — і прокинувся...

...Микола нечасто задумувався про свої стосунки з Костем. Хоча... Коли у того з'явилася Марійка, кілька разів щось підозріло щипало у грудях. Спочатку про цю Марійку ніхто не знав. Тобто про її стосунок до Костя. Але той іноді почав підозріло зникати. Напевне, не для того, щоб тихцем допомагати носити воду до будинку, де збираються кілька десятків переважно немолодих свідків Єгови? Або не тому, щоб думати на самоті над створенням золотої алхімічної формули, яка все тверде зможе перетворювати на (...) — правильно здогадалися!

Іноді Кость навіть підводив команду перед відповідальною грою, не називаючи причин. Нарешті — ще минулого року! — побачив цю причину. Вона називалася Марійка із 7-Б, зараз уже 8-ого. Я більше нічого тоді про неї не знав: школа ж велика. Окрім того, що вона у секції легкої атлетики спеціалізується на стрибках у висоту. Кажуть, доволі непогано. Звісно, якби він побачив її на київському Хрещатику, то привітався б. А тут, у Старомихайлівці, заледве чи кивав їй головою.

Але поволі мій друг і його пасія стали у школі популярними і впізнаваними. Їх називали Ромео і Джульєттою, молодші школярі часто кричали їм услід щось на взірєць: "Тілі-тілі-тєста, жєніх і нєвєста!", навіть учителі часто недвозначно посміхалися, особливо старшого віку, а з них найбільше — алгеброгеометричка.

А моєму другові (на жаль, уже колишньому, бо тепер його єдиний і друг, "і вапше" — це вона) ці кпини[2] байдужі, або, як каже один мій знайомий, "попри мешти".

...А ще якось снилося, що він та Костик футболють, а Марійка обернулася на футбольний м'яч. Але Костик наразі про це не знає. Марійка-м'яч постійно котиться під його ногу — напевне, для того, щоб він погладив. Кость грає проти Миколи. До одного голу. Голу смерті. Адже той, хто пропустив, не має часу відігратися. Коли Кость б'є по м'ячу-Марійці, з того котяться сльози.

Микола ж безжальний.

Ще трохи — і він заб'є гола. Тим паче, що Костик починає відчувати: цей м'яч дивний. Микола б'є по м'ячу, щось приказуючи, мовби виконуючи старовинний кобзарський речитатив чи ритуал для тубільного новозеландського племені: "Більше не будеш, більше не будеш, більше не будеш". М'яч плаче — і нарешті безсило котиться в сітку. Микола забиває гола!

Має подвійну радість: і від перемоги над Костиком, і від того, що тій, яка краде його найкращого друга, котрий майже тепер не звертає на нього уваги, було сьогодні боляче у ролі м'яча — навіть якщо це все Миколі приверзлося...

* * *

Їхні шкільні дні знову наповнилися радістю. Адже раніше, коли вони були посварені, все було не так.

Кость зранку понуро брів до школи. Там на якийсь час пожвавлювався. Зрідка бачив Марійку, вдаючи, що не помічає її. І це були найбільші торттури.

...Може, Неспокійка, прекрасно бачачи сум у його очах, шепоче тому, що обнімав її, або комусь іншому: "Бачиш, бачиш, як нудьгує за мною цей дурненький хлопчик? І тобі так треба вчитися тужити за мною, і тобі так треба вчитися тужити, і тобі так треба вчитися..." І вони двоє, обхопившись руками і ногами, звиваються від приступу варварського реготу...

Марійка після того, як бачила Костя, ходила плакати у шкільний садок. Але їй було важливо, щоб цього ніхто не помітив, особливо Зоряна і вчителька геометрії. Тихо поплакавши, вона знову ставала маленькою жінкою — і, підфарбовуючи губи й вії, сумно вглядалась у дзеркало.

...А дзеркальце ніколи не заспокоювало, лише додавало тривоги. Іноді маленькій жінці здавалося, що з його глибин несподівано виринає злісна пародія на Костикове лице. Воно оживає, починає глузувати з першого Марійчиного кохання: "Страждаєш? Ха! Плачеш? Ха-ха! Плач, плач, принесе киця калач... Ха-ха-ха!" Це якісь демони мордують мене, але за що? Чому? — на правду хотілося плакати дівчині...

* * *

А зараз їхні шкільні дні знову наповнені радістю. Це не означає, що Марійка і Костик постійно ходять, тримаючи одне одного попід руку чи за руку.

Але вони інтуїтивно збагнули щось дуже важливе.

Вони стали більш довірливими: одне до одного і до всіх. Бо як їм іще пізнавати світ, як не одне через одного?

Іноді вони згадують про ту епохальну сварку, але спроквола і з неохотою. Напевне, про таке легше думати наодинці, адже думки для двох і думки двох часто світліші.

Немає такого дня, щоб вони не бачились, принаймні кілька хвилин.

Уся школа вже змирилася з їхньою історією. Принаймні Костик і Марійка відвоювали у людей право на ілюзію терпимості.

До батьків теж просочилася ця інформація.

Іноді Марійці сняться недобрі сни, і вона згадує їхню сварку.

Деколи Костика — при спомині про кілька літніх місяців без Марійки — обкидає потом, мовби дідок Хо чи бабуся Хтось вилили йому на голову відро крижаної води. Або окропу.

Вони задумали одну подорож. Розмови про неї також займають значне місце у їхньому житті, адже слід продумати найменші деталі, не кажучи вже про фінансовий чи технічний бік цього химерного плану.

* * *

Батьки теж знають про їхню любов. Тобто, Костикові мама й тато і Марійчина мама. Бо її тато зараз знову на заробітках, розбудовує вже давно розбудовану Єврокраїну. А минулого року він був у Росії... Марина Кирилівна, тобто Марійчина мама, вже знала про Костя. І спершу лютилась, а пізніше змирилася.

Кілька днів тому в мами й дочки була епохальна розмова.

— Він хоч тебе любить? — зовсім несподівано спитала Марина Кирилівна, надто старанно обчищаючи картоплю.

— Що значить "хоч", ма'? І взагалі, чому так трагічно?

— Бо тобі ще зарано діувати, Маріє! — несподівано скипіла Марина Кирилівна.

— Що значить "діувати"? — Марійка ще намагалася втекти від важкої бесіди.

— Чого ти мені заладила: "що значить" і "що значить"?! Чого це ти мені щозначкаєш? Говори, будь ласка, про те, що запитую!

— Що зн... Мамо, кажи конкретно, що ти хочеш почути. Слухаю, — у якусь мить дівчина стала зібраною, мовби на всіх уроках, разом узятих.

— Чим ви займаєтеся, коли ви разом? — Марійчина мама відчула, як чомусь несподівано червоніє.

— Як це? Чим завгодно, ма'! — голос дівчини був спокійним, аж злегка сталевим.

— Конкретніше можеш?

— Ну гуляємо... розмовляємо... іноді цілуємось, — Марійка промовчала про те, що цілуються вони, особливо після кількомісячної сварки, не "іноді", а постійно. Але навіщо мамі про це знати?! Вона ж за кожним поцілунком уявлятиме секс.

— І все?

— Уяви собі мамо, що так! Усе! — на цей раз приступ роздратування охопив Марійку.

— Добре, — трохи позадкував материн голос, позбувшись високого регістру, — але яка мета ваших зустрічей? ("Я вже передаю куті меду, вона вийшла переможницею...")

— А яка була мета твоїх колишніх зустрічей із татом? — голос Марійки знову став спокійним, але з дещицею сталевості.

— Як це яка? Щоб... щоб... ми любили одне одного, розумієш?!

— Ми також любимо одне одного, ма'. Все так само, яку тебе з татом.

— Але я тоді була набагато старшою від тебе! Мені було дев'ятнадцять, розумієш, дитино?

— Не розумію лише, звідки такі хвилювання! А мені швидко буде п'ятнадцять! Зараз акселерація, ма'... Я не винна, що зустріла Костя не у дев'ятнадцять!

— Але у тебе ще дитячий розум, Марійко, — нарешті мати була близькою до того, що мучило її найбільше. — А в такому віці вже і дитину можна народити, розумієш, доню?

— Нарешті збагнула, ма'! Треба було зразу казати, що тебе найбільше мучить, а не ходити замкненим колом!

— Ну? Говори конкретніше, Марійко!

— А що тут казати, ма'? Ми ще не кохаємося, то звідки у нас візьметься дитинка? — спокійні очі дочки чи то розгублено, чи стримано дивилися на Марину Кирилівну. І дівчина додала:

— І не збираємось ще швидко цього робити. Спочатку школу слід закінчити, визначитись, як буде далі...

Марина Кирилівна трохи заспокоїлась.

— Ти ж пам'ятаєш, як у дев'ятому класі завагітніла Галя Бражникова? Як її "коханий" не хотів одружуватися? Скільки сорому було?

— Мамо, як ти можеш порівнювати? Я ображуся! Ми з Костиком любимо одне одного?

— ???

— І у нас завжди буде тільки те, що ми захочемо! Що ми захочемо!
Ми захочемо! Захочемо! Хочемо!

Розмова стихала. Мама, заспокоївшись, уже не мала чим дорікнути Марійці...

* * *

— Певне, було би добре виїхати у п'ятницю, — сказав Костик.

— Щоб менше пропустити уроків? — грайливо уточнювала Марійка.

— Щоб до нас було менше претензій...

— Але ж нам вдалося якось переконати батьків!

— Так, бо вони у нас суперові. Але можуть бути зриви. Через те краще одразу приготуватися, що ми пропускаємо у школі лише один день, ніж потім вислуховувати додаткові охи і ахи.

— Логічно, — згоджувалася Марійка, інстинктивно проявляючи пластичну жіночу сутність. Вона хотіла, щоб Кость почувався організатором і натхненником цієї подорожі. Хоча щодо натхненника все було навпаки. Чи майже навпаки.

— Візьмемо заздалегідь квитки. Туди і назад.

— Звичайно, мій дорогий...

— Також я маю прихованих сто гривень, про які ніхто не знає, їх вдалося наскладати влітку.

— Який ти молодець, милий! У мене також дещо є, — Марійка промовчала, що відкладених грошей у неї було вдвічі більше, інтуїтивно розуміючи, що Кость має відчутти смак господаря ситуації, без якого нічого не відбудеться.

— Добре. Хоча і моїх нам вистачило би, але про всяк випадок...

— Ти хотів сказати "наших", Костичку, — делікатно, але впевнено, перебила Марійка. — Правда ж? — і вона, мов котенятко, пригорнулася до Костя.

— Правда, Марі', — іноді хлопець так її називав. — Залишається тиждень.

— Ми будемо весь день ходити Києвом, правда, Костичку?

— Так. Скільки захочеш.

— Я би ходила двадцять чотири години на добу, лише щоб із тобою. Знаєш, як у тій пісні: "Дівчинонько мила, а що будеш їла на Україні, на далекій? Сухарі з водою, аби, любий, із тобою на Україні, на далекій".

— Як гарно...

— Так, Костю. Такі, як ми, вже були і будуть. Про них складали пісні і легенди.

— Напевне, не тому, Неспокійко, що вони були якимись особливими. Просто вони вмiли любити.

— Умiли любити, милий...

— Тоді до завтра?

— До завтра...

Але Марійка і Костик прощалися ще хвилин п'ятнадцять, а може, й годину. Не будемо, як безсоромні папараці, далі підглядати за ними чи прислухатися до їхніх розмов...

* * *

У Київ таки вдалося вирушити, як і планувалося. Хоча вже у четвер пообіді Кость несподівано почав хвилюватися.

...вони приїдуть до Києва, а на вокзалі з підземельного царства метро виповзе величезний і потворний динозавр. Він перегородить вхід до будь-якого транспорту. Серед п'ятдесятьох заручників гігантського і безжального динозавра будуть він і Марійка. Не йтиметься вже про те, щоб робити екскурсії столицею. Динозавр поставить міській владі одну-єдину вимогу: протягом трьох днів вони повинні виготовити для нього молодильний еліксир щастя. Він вип'є чарівну настоянку. Якщо не почує себе відмолоділим і щасливим — то з'їсть усіх заручників. Найпершою він їстиме Марійку, бо вона наймолодша і найкраща....

Цур тобі та пек, що тільки не приверзеться. А це навіть не сон. Так собі, п'ятнадцятихвилинна дрімота перед тренуванням...

Після тренування у секції джиу-джитсу дух і тіло врешті-решт знайшли спільну мову. Збиратися було легко, адже Кость не брав із собою три подушки чи двадцять вісім канапок із ковбасою і маслом.

...вони приїдуть до Києва, а там, на пероні, уже чекатиме рота вишколеної прислуги. Жінки — у шкіряних фартухах, чоловіки — у смокінгах для офіціантів: "Ми до ваших послуг, пані Маріє і пане Костянтине! Що забажаєте? Може, екскурсій на гелікоптері? Бою гладіаторів у Оперному театрі? Черепашого бігу Хрещатиком на дистанцію 1000 метрів? Безконфліктної роботи українського парламенту?"

Снігу серед літа? Двадцятиградусного морозу серед нашої, помірно континентальної, зими? Трьохповерхової хатинки за містом? Української мови на вулицях? Для нас нема нічого неможливого! Ми на все здатні! Ми можемо навіть подарувати вашій подрузі живу палаючу зірку, а вам — подорож Всесвітом! Ми — всесильні, бо наш господар є господарем держави!..

Прийшовши додому, Кость поволі позбувся як надмірного хвилювання, так і невинуватої ейфорії. Більше реалізму, паничу ще й Костю!

...вони приїдуть до Києва, вийдуть на вокзальному пероні. Їх зустріне сірий-сірий і холодний-прехолодний дощ. Їм буде здаватися, що цей дощ падає тут постійно, виливаючи на понурий мурашник перехожих свої невиплакані сльози і невиповілі скорботи. Потім вони довго ходитимуть центральними вулицями, освітлюючи це, переважно цинічне і байдуже, місто енергією своєї чесної юної крові. І тут, поміж плачем і сміхом, князівськими кістками і клейнодами, величчю соборів і містикою Золотих воріт, їм відкриється ще одна важлива істина. Вона полягатиме у тому, що вся велич і краса рідної землі гостріше і яскравіше відчувається, стає зрозумілішою, коли вони удвох. Костик і Марійка посеред Луцька. Марійка і Костик у Києві. Костик і Марійка в гостях у Нью-Йорку. Марійка і Костик посеред планети Земля...

* * *

Кажуть, що ми часто плануємо одне, мріємо про інше, але сподіваємося на третє. Попри все це, життя підкидає нам щось п'яте.

Їхалося непогано, хоча довелося рано вставати. Кость іще вислухав стримані нотації від батьків. Марійка ж почула — можете не сумніватися! — емоційніше і радикальніше материнське послання. Якби не її зароджувана з якихось глибин півдितячого єства дипломатія, то, напевне, зірвалася би, Костику, твоя поїздка з Марійкою. Але їй, вперто і

терпеливо, вдалося переконати маму не хвилюватися. Марина Кирилівна навіть — уявіть лише! — купила для цієї мети Марійці мобільний:

— Ти ж дивися, дитино, відповідай мені, коли би я не подзвонила, добре?

— Ма', але ж сподіваюся, що ти не дзвонитимеш щопівгодини? — іноді Марійку таки зраджувала її японська стриманість.

— Навіть якщо би я дзвонила через кожних п'ять хвилин, ти відповідай! Матимеш своїх дітей — тоді, може, мене зрозумієш.

— Хіба що з Костиком!

— Ти завжди звернеш на одне і те ж... Добре вже. Щасливо вам!

Марійка зауважила, що мама вперше назвала їх разом. "Це гарний знак перед нашою першою спільною подорожжю".

Марійка також уявляла їхню поїздку.

...вони приїдуть до Києва, а там, на пероні, де розлуки і зустрічі плачуть, Кость подарує їй букет троянд.

І вона навіть не питатиме, звідки взялися ці червоні троянди — як згустки крові героя. Троянди як колір любові. Як безум закоханих. Як есенція чарів індійського факіра. Чи подільського знахаря. Просто мого Костика. А далі вже не матиме значення, куди ми пішли і що бачили. Основне, що є Костик.

Є троянди. І є Київ...

Отже, за вікном на-правду зринали і великі будинки, і трохи незрозумілі зупинки на кшталт "Києво-Святошинський пас.", і енергія найславнішого українського міста.

...Щодо самої поїздки, читачу, то ми поговоримо лише про конкретні події, загалом звичайні. Хоч у фантазії як Марійки, так і Костика, відбулася ще одна, паралельна подорож, зіткана із яскравіших, хоч подекуди й тривожніших пригод.

* * *

І найгіршим було те, що на одну ніч знову довелося зупинитись у Костикового родича. На цей раз він скаржився трохи менше, — мовляв, що зрозуміють діти, та ще й із провінції (звідки він сам не так давно виїхав і залишився жити в Києві лише через два збіги двох обставин; бо такому чоловіку однаково, де жити: в Києві чи Таращі, у Харкові чи Яремчі). Його восьмилітній хлопчик належав до іншої "вагової" категорії, ніж наші подорожні. Але для Костика і Марійки проблема нудьги не існувала. Принаймні тоді, коли вони були вдвох. Вони чемно сказали родичеві: "Добраніч", — передавши перед тим щедрі гостинці від Костикових батьків, і залишилися удвох. Ще довго ділилися враженнями від київського дня, а потім пішли спати до різних кімнат.

А були вони у Києві практично весь день. І одразу домовилися, що їм не так і важливо, куди саме йти, бо всього не побачать. Місто тиснуло своїми велетенськими масштабами, але Кость захищав від цього тиску Марійку, а вона його. Звісно, своєю присутністю, а не гігантським тискоміром у руках, що покликаний нейтралізувати віртуальний тиск столиці.

Можна було йти до Золотих воріт чи до пам'ятника святому та рівноапостольному князю Володимиру на гірці у центрі міста, названій його ж княжим іменем. Або на Аскольдову могилу, де, як розповідали Марійці та іншим пластунам їхні керівники, були поховані останки

українських героїв-гімназистів, що загинули під Крутами. Або до Софійського собору чи Києво-Печерської лаври.

Вони вибрали Володимирську гірку. Костик чув про непростий життєпис цього князя, який прийняв для себе та свого народу християнство. Але, напевне, міф потребує лакованих і глянцевих біографій — для чистоти і краси великої історії... (Вірте чи ні, але про це напевно думав Кость, а не, припустимо, автор). Гірка вражала енергією, немовби напевно перехопленою із старовинних княжих сувоїв. їм було дивно спостерігати, як якийсь величний і сивий бородань обхоплює руками дерева, мовби благаючи щось розповісти про таємниче життя Володимира Великого, канонізованого церквою. Може, це сам Володимир, розуміючи надто тонкі закони перевтілення душ, опинився на гірці його імені? Або цей син князя Святослава і рабині Милуші до цього часу оплакує нещасливу долю своєї матері? Можливо, великий князь всемогутній та нетлінний — і живе вічно, отут, поруч із власним пам'ятником і знаменитим тризубом, що символізує міць і тривалість нашої історії? А може, це просто якийсь старший чоловік вирішив "підгодуватися" енергією дерев, вірячи, що вони додадуть йому сили... Що ж, хай кожному воздасться за його вірою.

А потім вони поїхали до... зоопарку. Можна було добиратися на метро до "Політехнічного інституту". Марійка була у метро вперше, і їй було дуже цікаво. Правда, суботнього дня їй пощастило не стати учасницею сумнозвісної тисняви й тісноти, перекривлених від роздратування і перенапруження лиць у цій коловерті жорсткої боротьби за хоч там якась місце під одним із хоч якихось маленьких, можливо, подекуди й кишенькових сонць...

У зоопарку був найбільший — чи це правда? — у Європі слон і окреме фауначе царство із фауначими законами, регламентованими людьми. Кажуть, у деяких тварин також є душа. Тоді як вони, бідолашні, витримують цю безпросвітну наругу неволі? Їхнє життя спрямоване на задоволення найрізноманітніших потреб своїх двоногих друзів чи

недругів... Але потім Марійка забула свій тваринололюбський стан, подивована красою розкішного зоопарку.

Почало темніти. Наші подорожні ще опинилися на Хрещатику, який також вразив їх, старомихайлівських школяриків із наївними душами, лоском буржуазної розкоші. Спочатку аж якось сковано і ніяково почувалися, хоча їх було двоє. Марійка, напевне, соромилася свого скромного одягу, а Костик того, що вони не можуть зайти у перший-ліпший магазин, щоб він міг зробити коханій будь-який подарунок, вибраний нею. Можливо, вони ще соромилися того, що не орієнтуються у цих підземних магазинах-містечках і меґамаркетах із їхніми хитромудрими, немов душа Одиссея, звивинами та зигзаґами.

Але тепло і близькість зріднених душ поволі долали це природне почуття ніяковості. Вони більш-менш успішно дісталися до родича, — добре, що Костикові вдалося запам'ятати дорогу, — і ще довго обмінювалися першими позастаромихайлівськими враженнями.

Кость ще мав окрему гордість. Адже на цей раз він ніде, незважаючи на будь-які несприятливі нюанси, навіть не пробував заговорити чужою мовою. Достатньо вже того, що він чує російську із так званого голубого екрану, повсюдно чує нездарну і поверхову російську попсу (якщо вже без попси не обійтися, то вистачає і українських нездар) і на кожному кроці натикається на продаж книг цією мовою. Він не відчуває до неї ворожості, але більше ніколи не користуватиметься нею — без крайньої необхідності — у столиці рідної держави.

Кость не розповідав Марійці про свій сором із купівлею картуза в центральному універмазі. Вона, — можливо, наслідуючи Костя, можливо, цілком природно, — теж жодного разу не ламала власного язика. Вони навіть не говорили про це, бо спілкуватися рідною мовою — це як дихати повітрям або мати дві руки і двійко вух. І що тут обговорювати?..

* * *

Зранку вони ще ходили до Марійського палацу. У парку перед палацом каталися на роликах їхні ровесники, дзьобали поживу голуби, матері сміялися до своїх немовлят, а ті — до своїх мам. Кость раптом уявив, що колись він із кількома ще зараз не знайомими йому людьми приходить сюди, до Марійського палацу, на президентський прийом. Їхній Президент — один із найшанованіших у країні людей, сивуватий літній чоловік із відкритим чесним обличчям. Кость із тими незнайомцями, які насправді є його командою, переконує Президента у налагодженні масового виробництва однієї речовини, яку вони розробили. Ця речовина умовно названа екстрактом щастя. Після її кількомісячного спожитку — і за умови чітко збалансованого харчування — людям не хочеться робити поганих вчинків. Усі, хто вживатиме цей екстракт, матимуть гарний настрій і будуть жити довго-довго, майже не хворіючи. Хіба на легку нежить...

Президент дає згоду. Тепер уся відповідальність за відкриття, над яким працювали двадцять років, лягає на Костя і його дружину, ідейного натхненника команди, її звать Марія...

Марійчина мама часто телефонувала на її мобільний, особливо перших півдня і потім пізно увечері. Але вони спокійно сприймали такі регулярні "забіги" на свою територію. І Кость один раз, перед від'їздом, зателефонував до своїх батьків, як і було попередньо домовлено.

Поверталися без пригод. Дивно, але Костикові важко було прощатися з Києвом. Він уже почав звикати до цих масштабів і темпу, що не відлякували, а притягували його, мовби магічний магніт.

Удома було все більш-менш. Звісно, коли Костик заходив у понеділок до школи, то вона видалася йому зовсім маленькою. Але рідною, бо тут вчилася його Марійка-Неспокійка.

Навіть Микола вчора підійшов до нього, переминаючись із ноги на ногу:

— Костю... ти той... не ображайся...

— ???

— За капітана... і взагалі... це довго пояснювати...

— Але все-таки поясни, — із притиском відповів Кость.

— Ну... я бачив, що ти багато часу проводиш не з командою, а...

— А з ким?

— Ти знаєш з ким... але не в тім справа... словом, щоб багато не балакати — пробач...

— Дякую, Миколо, що ти це сказав.

— Не треба дякувати...

— Це важливо для нас двох.

— Так, Костю...

* * *

Костик і Марійка вилізли на дах — київського? харківського? уявного старомихайлівського? — хмародряпа. Або летять у літаку. Або катаються на приватному гелікоптері одного митця, що став політиком заради бідних і знедолених. Словом, спосіб вибраної ними висоти не має значення. Важливим є лише небо.

— Костику, коли ти вперше полюбив небо?

— Навіть не пам'ятаю. Напевне, тоді, коли народився.

— А якого воно було кольору?

— Кольору? Можливо, кольору мого народження. Або темно-синього.

— А його запах? Чи летіли над ним журавлі? Чи не хотілося тобі тоді плакати? Чи піднімав тебе батько на руках, щоб ти міг полетіти? Чи...

Костик легенько перебиває:

— На кожне із цих питань є принаймні десять відповідей...

— І ти відповідатимеш?

Кость промовчав. Що вище вони піднімалися, на гелікоптері або в уяві, — то небо ставало синішим і сміливішим. Нарешті хлопець мовив:

— Відповідатиму. Але не одразу.

— ???

— А повільно.

— Як саме? Як черепаха чи бігун марафонської дистанції?

— І як черепаха, і як бігун... Це залежатиме не лише від мене...

Небо над їхніми головами зробилося таким, мовби ввібрало синь усього світу.

— А ще від кого?

— Від тебе, звісно.

— Я знаю, Костику.

Вони трохи помовчали.

— Знаєш, милий, я переконана, що зараз ми існуємо не лише побіля цього неба. Цього моря. Цієї пустелі.

— ???

— Ми існуємо у маточках і тичинках цих квітів: квітці-костику і квітці-марійці, у цих деревах. Принаймні, у їхньому листі. Нема місця, де би нас не було.

— Доки ми разом?

— Доки ми любимо одне одного. Коли ми любимо одне одного — ми любимо всіх.

— Це трохи пафосно, Неспокійко!

— Пафос теж прикрашає життя.

— Напевне...

— Не сумнівайся. Але любов сильніша і від пафосу, і від шепоту.

— Я знаю.

Костику і Марійці здавалося, що до неба можна дотягнутися рукою. А небо посміхалося їм, заохочуючи до поцілунків під своєю лагідною і вічною синьою ковдрою.

1

Поплічник — товариш, співучасник в якій-небудь почесній справі, сподвижник.

2

Кпини — кепкування.